

HET FLEXMODEL VO

HET FLEXROOSTER DAT DIFFERENTIATIE, MAATWERK EN EEN HUISWERKVRIJE SCHOOL MOGELIJK MAAKT

The digital whiteboard displays a lesson schedule for Monday, November 19th. The interface includes a sidebar with navigation options like 'Vandaag', 'Agenda', 'Afwegzigheid', 'Cijfers', 'Berichten', 'ELO', 'Activiteiten', and 'Leermiddelen'. The main content is a table with columns for 'Lestijd', 'Inhoud', and 'Duur lestijd'. The schedule consists of six periods, alternating between lessons and breaks. A red circular callout highlights the structure: 3 lessons of 80 minutes per day, flexure for extra support, and no homework.

Lestijd	Inhoud	Duur lestijd
Maandag 19 november		
1 08.30 - 09.10	Flexuur	40 minuten
2 09.15 - 10.35	Les	80 minuten
10.35 - 10.55	Pauze	20 minuten
3 10.55 - 12.15	Les	80 minuten
12.15 - 12.45	Pauze	
4 12.45 - 14.05	Les	
14.05 - 14.20	Pauze	
5 14.20 - 15.00	Flexuur	
6 15.00 - 15.40	Flexuur	

Structuur, rust en differentiatie:

- 3 lessen van 80 minuten per dag
- Flexuren voor extra ondersteuning
- Geen huiswerk

Alfred van der Heijden

bazalt

HET FLEXMODEL VO

HET FLEXROOSTER DAT DIFFERENTIATIE, MAATWERK EN EEN HUISWERKVRIJE SCHOOL MOGELIJK MAAKT

	Lestijd	Inhoud	Duur lestijd
	Maandag 19 november		
1	08.30 - 09.10	Flexuur	40 minuten
2	09.15 - 10.35	Les	80 minuten
	10.35 - 10.55	Pauze	20 minuten
3	10.55 - 12.15	Les	80 minuten
	12.15 - 12.45	Pauze	30 minuten
4	12.45 - 14.05	Les	80 minuten
	14.05 - 14.20	Pauze	15 minuten
5	14.20 - 15.00	Flexuur	40 minuten
6	15.00 - 15.40	Flexuur	40 minuten

Alfred van der Heijden

Colofon

Auteur:	Alfred van der Heijden
Projectleiding en redactie:	Sabine Kokee
Redactie en correctie:	Redactiebureau Marita Weener
Vormgeving omslag en binnenwerk:	Wakker Design
Foto omslag:	Wakker Design, Shutterstock
Drukwerk:	PrintSupport4U

ISBN: 978-94-6118-262-3
Bazalt Educatieve Uitgaven
1e druk 2019

© Bazalt Educatieve Uitgaven 2019

Niets uit deze uitgave mag worden gereproduceerd of doorgegeven in welke vorm dan ook zonder schriftelijke toestemming van Bazalt. Voor informatie over workshops, trainingen en coaching aansluitend bij deze uitgave, kunt u terecht bij onderstaande organisaties.

Bazalt

Postbus 21778
3001 AT Rotterdam
T: 088-5570500 (uitgaven)
T: 088-5570570 (training/coaching)
www.bazalt.nl

HCO

Postbus 53509
2505 AM Den Haag
T: 070-4482828
www.hco.nl

RPCZ

Postbus 351
4380 AJ Vlissingen
T: 0118-480880
www.rpcz.nl

Bazalt maakt deel uit van de Bazalt Groep en werkt daarin samen met partners HCO en RPCZ.

Inhoud

Voorwoord	6
Dankwoord	9
1.0 Inleiding	11
1.1 De traditie van het lesrooster	11
1.2 De ontwikkeling van een nieuw organisatiemodel	11
1.3 De 'Indeling van Drie'	12
1.4 Huiswerk: een zorg van alle tijden	14
1.5 Uitgangpunten van het Flexmodel	16
2.0 Onderwijs anders georganiseerd	17
2.1 Het Flexmodel en het Flexrooster	17
2.2 De onderwijsvisie van het Flexmodel	18
2.3 De rol van de docent	18
3.0 Het Flexmodel	21
3.1 De 9 kernelementen als basis van het Flexmodel	21
3.2 Executieve functies	26
4.0 Het Flexrooster	27
4.1 Het traditionele rooster	28
4.2 Het Flexrooster	28
4.3 Het Flexrooster in de praktijk	29
4.4 Het Flexrooster heeft geen schoolbel nodig	31
5.0 Flexuren	33
5.1 Verschillende typen Flexuren	35
5.2 Algemeen Flexuur (of studiewerktijd)	36
5.3 Huiswerkuur	38
5.4 Vak-Flexuur (VSWT)	39
5.5 Stilte-Flexuur	39
5.6 Gedrag leerlingen ten aanzien van het Flexrooster	41
5.7 Registratie van de Flexuren	41
5.8 Hoeveelheid Flexuren	42
5.9 Praktische zaken	42
5.10 Sturen op resultaat	42
6.0 Vakstudiewerktijd (VSWT)	45
6.1 VSWT in het rooster	45
6.2 Differentiatie	45
6.3 Aandachtspunten	47

7.0	Extra aanbod tijdens de Flexuren	51
7.1	Mentortijd	51
7.2	Ouderspreekuur	51
7.3	Extra lessen	52
7.4	Remediëring	53
7.5	Verdieping	53
7.6	Andere mogelijkheden	53
7.7	Voorbeeldroosters	54
8.0	Lesgeven in 80 minuten	57
8.1	Effectieve lestijd	58
8.2	Lesindeling	58
8.3	Leerdoelen	59
8.4	Effectief leren	60
8.5	Toetsen	61
8.6	Toetsweken	62
9.0	Differentiatie	65
9.1	De zones van Vygotsky	65
9.2	Differentiatie binnen het Flexmodel	66
9.3	Differentiatie op basis van instructie	67
10	Zelfsturende teams	71
10.1	Het zelfsturende onderwijsteam	72
10.2	Zelfsturende teams binnen het Flexmodel	74
10.3	De rol van de schoolleiding	74
10.4	Flex-Taakbeleid	76
11	Huiswerkvrije school	77
11.1	Doel en effectiviteit van huiswerk	77
11.2	Flextra en gelijke kansen voor alle leerlingen	78
11.3	Tussenuren benut als Flexuur	79
11.4	Is een volledig huiswerkvrije school mogelijk?	79
11.5	Gelijke kansen voor alle leerlingen	80
12	Hoe voer je het Flexrooster in op school?	81
12.1	De hefboomen voor verandering	81
12.2	De zes stappen voor invoering van het Flexmodel	83
12.3	Vorbereiding	83
13	De lessentabel	87
13.1	Vijf knelpunten voor conversie van de lessentabel	87
13.2	Minder lessen	90
13.3	Kenmerken lessentabel	92
14	Ontwikkeling executieve functies en het Flexmodel	95
14.1	Toepassing executieve functies binnen het Flexmodel	96

15	Taken van de docent	99
15.1	Weektaak van de docent	99
15.2	Rooster van de docent	100
15.3	Docentvaardigheden	101
15.4	Opbouw van een Flexles	102
16	Ervaringen van Flexscholen	103
16.1	Naar een nieuw organisatiemodel	103
16.2	Ervaringen	104
17	Fasen 1 en 2 van het Flexmodel	109
17.1	Fase 1	109
17.2	Fase 2	109
17.3	De V-opdrachten	110
18	Breinleren, het Flexmodel en het Flexrooster	115
18.1	Het leren van adolescenten	117
18.2	Gedragkenmerken en leren	118
18.3	Rust, reinheid en regelmaat	120
18.4	Het Flexmodel ondersteunt breinvriendelijk onderwijs	121
	Geraadpleegde literatuur	125

Voorwoord

In 2002 was ik directeur van de Roncalli mavo in Rotterdam. In die tijd voerden we een discussie over de inrichting van het onderwijs die zou leiden tot de ontwikkeling van het Flexmodel. De belangrijkste aanleiding voor dit nieuwe organisatiemodel was de constatering dat docenten onvoldoende professionele ruimte hadden om volledig hun opleiding te kunnen benutten en hun beroep van docent te kunnen uitoefenen binnen het onderwijs zoals dat was ingericht.

Dat was in 2002 nogal een beladen stelling, maar wel een stelling die in mijn ogen nog steeds valide is in relatie tot de manier waarop nog veel binnen het onderwijs gewerkt wordt. Ik was ervan overtuigd dat anders werken binnen het onderwijs de leerlingen en docenten ten goede zou komen.

Op de Roncalli mavo vonden we de oplossing in een nieuw organisatiemodel. Bij de ontwikkeling van dit model werden naast de docenten ook de ouders en de leerlingen betrokken. Met de keuze

roncalli mavo

voor het Flexmodel werden de inrichting en de werkwijze van de school volledig anders. In het schooljaar 2003/2004 zijn we gestart met het werken volgens het Flexmodel.

Het Flexmodel is een organisatiemodel voor het voortgezet onderwijs.

Dit klinkt heel eenvoudig, maar de consequenties voor een school en de docenten zijn groot. Uitgangspunt is een andere dagindeling gebaseerd op langere lestijden (80 minuten) en Flexuren (40 minuten). Dit betekent dat een school met een andere tijdsindeling zal gaan werken door de invoering van dit model.

Een andere tijdsindeling betekent automatisch dat niet alleen de tijdseenheden veranderen, maar dat ook wat binnen die tijdseenheden wordt gedaan anders is dan daarvoor. Voor het onderwijs geeft dat een discussie over bijvoorbeeld lesinhoud, vakinhoud, de lessentabel, het curriculum en de taak van de docent. De keuze voor het Flexmodel en het Flexrooster betekent dat het onderwijs en het lesgeven grotendeels opnieuw uitgevonden moeten worden. Want er verandert veel door de invoering van het Flexmodel.

Binnen het Flexmodel kunnen scholen een antwoord formuleren op vragen als:

- Waar vinden docenten de tijd om de leerlingen buiten de les te kunnen ondersteunen?
- Hoe kan de geplande onderwijstijd effectiever benut worden?
- Hoe kunnen we leerlingen meer invloed op hun leren geven?
- Hoe kunnen docenten hun professionele ruimte beter benutten?
- Hoe geven we binnen de dagindeling meer ruimte voor andere onderwijskundige zaken?
- Waar is tijd en ruimte om leerlingen leerstrategieën aan te leren en in te oefenen?

In november 2016 publiceerde het *VO-magazine* het artikel 'Het enthousiasme is terug op school'¹ over de invoering van het flexibele rooster op het Laurens Lyceum in Rotterdam, de tweede school die ging werken met het Flexmodel. Sindsdien hebben zo'n honderdertig scholen belangstelling getoond voor het Flexmodel, hebben inmiddels acht scholen het Flexmodel ingevoerd en komen daar komend schooljaar nog eens zo'n tien scholen bij. Het is duidelijk dat veel scholen worstelen met dezelfde problematiek en zoekende zijn naar een andere manier van lesgeven. In dit boek vinden zij wellicht het antwoord.

Alfred van der Heijden

December 2018

In dit boek wordt voor leraar/docent en leerling consequent de mannelijke verwijzingsvorm gebruikt. Uiteraard kan in deze gevallen waar *hij*, *hem* of *zijn* staat ook *zij* of *haar* gelezen worden.

¹ *VO-magazine* 2, november 2016, pp. 36-40.

1

Inleiding

Op de Roncalli mavo zagen we in 2002 dat leerlingen moeite hadden met het aanleren van leerstrategieën en docenten geen tijd hadden om leerstrategieën met hun leerlingen in te oefenen. Ook voor het aanleren, oefenen en toepassen van vaardigheden was meer tijd en ruimte nodig. Docenten probeerden deze aandachtspunten zo goed en zo kwaad als het kon in te passen binnen hun lessen met als ongewenst bijeffect dat daardoor de voortgang en afronding van het vakcurriculum onder druk kwam te staan.

1.1 De traditie van het lesrooster

Het lesrooster kent een lange traditie; ouders kennen het uit hun jeugd en verwachten het ook voor hun kinderen. Maar dat betekent wel dat het onderwijs niet snel kan veranderen. Er ontstaat in toenemende mate ongenoegen bij docenten, die onvoldoende professionele ruimte krijgen binnen deze traditie. Docenten ervaren mede daardoor een hoge werkdruk, versterkt door de lange lesdagen. Scholen gaan op zoek naar andere manieren van onderwijs geven. Men zoekt naar mogelijkheden om leerlingen die moeite hebben met het niveau extra hulp en ondersteuning te geven binnen het leerproces.

Het dagrooster en de organisatie van het onderwijs vormen daarbij een blokkade. De meeste scholen hanteren voor de organisatie van het onderwijs de traditionele dagindeling met lessen van 50 minuten in 7 of 8 vakken. Om leerlingen toch voldoende te ondersteunen is er een grote diversiteit aan hulpprogramma's ontwikkeld. Docenten voeren deze extra programma's welwillend uit, maar deze hulpprogramma's worden vaak pas laat op de dag – na de lessen – aangeboden. Aan het einde van de dag worden ook de vergaderingen en overleggen gepland door de school. Bovendien is aan het einde van de dag de energie en het elan bij leerlingen en docenten afgenomen. Hierdoor is de effectiviteit van de hulpprogramma's niet optimaal en het gewenste resultaat voor de leerlingen wordt niet altijd behaald.

1.2 De ontwikkeling van een nieuw organisatiemodel

Deze vraagstukken speelden ook op de Roncalli mavo en vanuit deze context is in 2002 het Flexmodel met het Flexrooster ontstaan. In de voorbereiding op dit nieuwe organisatiemodel zijn er veel gesprekken gevoerd met leerlingen, docenten en scholen over de geconstateerde knelpunten binnen de onderwijstraditie.

Het Flexmodel voorziet in de behoefte van scholen om op een andere manier met een andere tijdsindeling van de dag binnen het onderwijs te werken.

Vragen waar een oplossing voor nodig was:

- Hoe kunnen docenten de leerlingen ondersteunen?
- Hoe kan de geplande onderwijstijd effectiever benut worden?
- Hoe krijgen de leerlingen meer invloed op hun leren?
- Hoe kunnen docenten hun professionele ruimte beter benutten?
- Hoe creëren we meer ruimte binnen de dagindeling voor andere onderwijskundige zaken, zoals het leren en inoefenen van leerstrategieën?

Op basis van observaties van leerlingen, en gesprekken met leerlingen, ouders en docenten werd geïnventariseerd waar de belangrijkste aandachtspunten voor verandering lagen:

- Wat waren de grootste zorgen en aandachtspunten van de ouders?
- Wat waren de belemmeringen voor docenten voor het geven van goed onderwijs?
- Wat wensten de leerlingen van de docenten en de school?
- Hoe konden we de leerlingen meer verantwoordelijk maken en motiveren voor het eigen onderwijs?

De inbreng van leerlingen in dit soort gesprekken was boven verwachting omdat zij goed konden benoemen wat hun behoefte was om te kunnen leren en welke hulpvraag zij daarbij hadden. Omdat vanaf het begin de inbreng van leerlingen zo positief was, zijn er meer en intensievere gesprekken met de leerlingen gevoerd. Ook deeloplossingen werden met hen gedeeld en regelmatig gaven zij waardevolle input voor de ontwikkeling van het model.

1.3 De 'Indeling van Drie'

We gingen in gesprek met ouders, leerlingen en docenten. We stelden ouders de vraag wat zij van de school verwachtten. Dat kwam in hoofdzaak neer op:

- Goed onderwijs
- Onderwijskundige ondersteuning
- Zorgondersteuning

Ook de leerlingen vroegen we wat zij verwachtten van de school. Samenvattend kwam dat neer op:

- Goed onderwijs en duidelijke uitleg door de docent
- Samen leren met klasgenoten
- Samen of in groepen werken aan opdrachten of projecten
- Voldoende tijd voor het stellen van vragen aan docenten
- Extra ondersteuning van de docent indien nodig
- Een lokaal waar in stilte geleerd kan worden

- Studie-uren op school met begeleiding zodat je vragen kunt stellen
- Begeleiding en coaching, bijvoorbeeld door gesprekken met de mentor

De docenten vroegen we tegen welke knelpunten ze aanliepen en wat zij wilden veranderen. De antwoorden waren symptomatisch voor de ervaren knelpunten:

- Een rustiger dagindeling met meer rustmomenten en minder werkdruk
- Ruimte en tijd om leerlingen individueel te kunnen begeleiden en ondersteunen
- Meer rust in de lessen
- Geen onrustige leswisselingen meer
- Ruimte om met vakgenoten regelmatig te kunnen overleggen
- Mogelijkheid om een extra les in te zetten bij achterstanden door lesuitval
- Mogelijkheid om maatwerk te bieden daar waar nodig voor een leerling of een klas

De discussie met ouders, leerlingen en docenten leidde tot drie uitgangspunten waar het Flexmodel uiteindelijk op werd gebaseerd. Deze 'Indeling van Drie' is een in elkaar grijpend geheel van elkaar beïnvloedende aspecten die alle drie noodzakelijk zijn voor goed onderwijs. In het perspectief van de doelstelling van een onderwijsinstituut zijn deze kernactiviteiten verder te definiëren door het doel eraan toe te voegen:

1. Goed onderwijs leidend tot diplomering
2. Onderwijskundige ondersteuning leidend tot diplomering
3. Zorgondersteuning die obstructies tot diplomering wegneemt

De centrale vraag van de docenten was: 'Hoe en wanneer kan ik leerlingen onderwijskundig ondersteunen?' De docenten hadden onvoldoende tijd om dit binnen het ritme van de dag en de week te kunnen aanbieden.

We kwamen tot de conclusie dat dit niet mogelijk is binnen het traditionele organisatie-model van zeven of acht lessen per dag. Tegelijkertijd stelden we vast dat juist het begeleiden en ondersteunen van leerlingen tot de kerntaken van een docent behoort. Ook ouders verwachten dat docenten hun kind helpen en ondersteunen. Deze essentiële vraag van de docenten was een van de belangrijke motivaties om te onderzoeken of we door op een andere manier de dagindeling vorm te geven, tijd en ruimte konden vinden om dit te realiseren. Daarbij stelden we ons de volgende doelen:

- Rust en regelmaat als voorwaarde voor onderwijs
- Een duidelijke structuur van onderwijsaanbod
- Gestructureerde ruimte binnen het rooster voor ondersteuning en *peereducatie*²
- Coöperatief en samenwerkend leren
- Gedeeltelijke zelfsturing door leerlingen

² Educatie door 'gelijken'. Het principe van peereducatie is gebaseerd op 'likeability': je neemt sneller iets aan van iemand die op jou lijkt en die je sympathiek vindt.

1.4 Huiswerk: een zorg van alle tijden

Het opgeven van huiswerk kent een lange traditie.

Het geven van huiswerk is een lang bestaande traditie van meer dan 5000 jaar en kwam al voor in Soemerië.

De eerste scholen

De eerste scholen ontstonden ongeveer 3000 jaar voor Christus in Soemerië en met name in de stad Uruk nadat het spijkerschrift was uitgevonden. De Soemerische naam voor school was 'Eduba', wat 'Huis der Tabletten' betekent. Uit de vele duizenden opgegraven kleitabletten blijkt dat er een boeiend schoolsysteem was ingericht. Met name was de opleiding gericht op het 'schrijverschap'. Daarna ontwikkelde het curriculum zich met vakken als theologie, plantkunde, mineralogie, wiskunde, grammatica en taalkunde.

Ouders dienden schoolgeld te betalen dat werd gebruikt voor het levensonderhoud van de docenten. Binnen het Soemerische systeem werden geleidelijk 'leerboeken' ontwikkeld die als standaard werden gebruikt. Er was een structuur in de lessen aangebracht met verschillende fasen van vooruitgang. Zelfs 'leerdoelen' waren geformuleerd.

De school was een 'dagschool'. Leerlingen zaten van vroeg in de ochtend tot laat in de avond op school en namen een lunchpakket mee. Uit teksten blijkt dat leerlingen op tijd op school dienden te zijn, anders volgde 'tucht'.

Leerlingen werden in klassen ingedeeld en legden een openbaar examen af.

In de eerste scholen werkte men al op basis van leerdoelen.

Van leerlingen werd verwacht dat zij zelfstandig kleitabletten konden schrijven en deze konden voorlezen op school en thuis. Thuis werden die voorgelezen aan de vader.

Huiswerk werd gegeven in de vorm dat leerlingen 'proefkleitabletten' dienden te produceren. Leerlingen kregen huiswerk mee, maar moesten ook op school aan 'langere teksten' werken.

Ook in Soemerië was er een balans tussen werken op school en thuis.

De mentor (sas-gala = grote broer) ondersteunde de leerling en begeleidde het oefenen in het vervaardigen van kleitabletten. Zelfstandigheid en zelfwerkzaamheid was belangrijk binnen dit systeem.

De Eduba-school kende dus:

- Huiswerk voor leerlingen
- Tijdsindeling waaronder op tijd aanwezig zijn
- Mentoraat
- Ouderbetrokkenheid
- Zelfstandigheid van leerlingen
- Fasering in jaren
- Openbaar examen

Veel herkenbare elementen die ook nu nog – in een andere vorm – gehanteerd worden. Met name het opgeven van huiswerk is reeds lang geleden als middel tot studeren ingezet. En dat is nooit meer uit het onderwijs verdwenen. Ook in de teksten van de Soemeriërs lezen we over het ongenoegen van een vader die zijn zoon lui vindt omdat hij niet thuis studeert. Dus ook de onwil van jongeren om huiswerk te maken en de betrokkenheid van ouders is van alle tijden.

Figuur 1.1 Wiskundeles in Soemerië, British Museum
Fotografie: Alfred van der Heijden

De huidige oplossing

Uit de in 2002 gevoerde discussies met ouders en leerlingen kwam naar voren dat huiswerk een probleem gevonden werd. Hiermee werd een behoorlijk grote knuppel in het hoenderhok gegooid omdat het opgeven van huiswerk en het maken daarvan altijd beschouwd werd als een van de kernactiviteiten van het onderwijs. Maar met name de ouders vonden huiswerk een probleem omdat ze er geen controle over hadden, niet altijd in staat waren om te helpen en hun kinderen vaak niet gemotiveerd waren om het huiswerk te maken.

Het huiswerk werd door de ouders getypeerd als een blok aan het been waarbij zij ons de vraag stelden: “Wie zijn het beste in staat om leerlingen te helpen en te begeleiden met het school- of huiswerk?” Het antwoord is eenvoudig en duidelijk: de docenten van de school zijn de experts, maar zij hebben er ‘geen tijd voor’!

Uiteindelijk hebben alle discussies geleid tot een nieuw model waarmee we niet alleen dit probleem, maar ook de andere knelpunten konden oplossen, zowel organisatorisch als onderwijskundig. We introduceerden het Flexmodel als onderwijskundig concept. Daarin kwamen alle verwachtingen en wensen van ouders, leerlingen en docenten samen. Binnen dit Flexmodel werd als nieuwe organisatievorm het Flexrooster ontwikkeld.

In de visie van het Flexmodel wordt het onderwijs anders aangeboden gedurende de dag, en valt het maken van schoolwerk binnen schooltijd. Geen huiswerk meer dus.

1.5 Uitgangspunten van het Flexmodel

Het Flexmodel hanteert samengevat de volgende uitgangspunten:

- Een andere tijdsindeling van de lesdag die volledig afwijkt van de meest gebruikte indeling van 7 of 8 lessen van 50 minuten.
- Een andere manier van werken binnen het onderwijs waarbij de rol van de docenten verschuift van die van docerende professional naar die van docerende *en coachende* professional.
- Coöperatief leren, gepersonaliseerd leren en coaching zijn kernelementen van het model.
- Door de andere tijdsindeling van de lesdag biedt dit model de mogelijkheid voor docenten en leerlingen om op een meer interactieve manier met elkaar samen te werken. Leerlingen krijgen keuzemogelijkheden en zijn in hoge mate zelf verantwoordelijk voor hun studieresultaten. Hierdoor verschuift het eigenaarschap van het onderwijs naar de leerlingen.

2

Onderwijs anders georganiseerd

De meest ingrijpende verandering bij het werken met het Flexmodel is de invoering van het Flexrooster. Hierdoor kantelt de organisatie omdat deze dagindeling ook gevolgen heeft voor veel processen van de school, zowel onderwijskundig, organisatorisch als administratief.

2.1 Het Flexmodel en het Flexrooster

Het Flexrooster bestaat uit zes blokken (tijdseenheden) die de basis vormen voor de nieuwe dagindeling waarop het organisatiemodel is gebaseerd. Opvallend is de eenvoud en het beperkte aantal eenheden.

Om ruimte te creëren voor een andere dagindeling van onderwijs is het noodzakelijk om een tijdseenheid 'Anders' te typeren. Door op zo'n tijdstip geen leerlingen vast te leggen in een klas of aan een docent of groep te koppelen, ontstaat er in tijdseenheden een 'vrije ruimte'. Hierdoor kantelt de totale organisatie. De blokken 'Anders' vormen een integraal onderdeel van het Flexmodel en het Flexrooster. In figuur 2.1 zijn deze blokken zichtbaar.

De andere dagindeling maakt de onderwijskundige ondersteuning van leerlingen mogelijk binnen de tijd van de schooldag. De uiterste eindtijd van 15.40 uur hangt hiermee samen.

Figuur 2.1 Basisblokken Flexrooster

Voor de dagelijkse uitvoering van het Flexmodel werd het Flexrooster ontwikkeld.

Binnen het Flexrooster wordt aan de 'Indeling van Drie' vorm en inhoud gegeven door:

- **Lessen** = goed onderwijs
- **Flexuren** = onderwijskundige ondersteuning
- **Additionele uren** = andere invulling, bijvoorbeeld zorgondersteuning

Direct na invoering bleek het rooster een doorslaand succes op de school en dat is het nog steeds. Met de invoering van het Flexmodel verdween veel ongenoegen bij zowel docenten als leerlingen. De docenten ontdekten dat door het werken met het Flexmodel zij wel de ruimte kregen om hun professionele docentschap volledig in te zetten ten gunste van de leerling. Het welbevinden binnen de school nam sterk toe ondanks de grote verandering in de dagelijkse praktijk na invoering van het model.

Er was al snel belangstelling van andere scholen voor het Flexmodel en inmiddels is een groot aantal scholen gestart met deze manier van werken. Anno 2018 krijgen al meer dan 16.000 leerlingen les volgens dit model en steeds meer scholen kiezen voor deze manier van werken.

2.2 De onderwijsvisie van het Flexmodel

Het Flexmodel omvat een visie op onderwijs en een organisatiemodel dat door de scholen die ermee werken als positief wordt ervaren. Didactische en executieve componenten maken deel uit van de werkwijze, waarbij er een onderscheid is te maken in de fasering van de invoering in een school. Om te kunnen starten dient een school heldere keuzes te maken in de manier van lesgeven, het curriculum en de lessentabel.

Dit boek bespreekt met name Fase 1 van het Flexmodel – de invoering van het Flexrooster. De praktijk leert dat dit al veel veranderingen vraagt van docenten en de organisatie. Fase 2 is een verdere ontwikkeling van de visie op onderwijs nadat scholen ervaring hebben opgedaan met Fase 1.

De visie op onderwijs van het Flexmodel laat zich samenvatten in een aantal kernpunten:

- Flexibele didactiek = Vraag- en aanbodgestuurd
- Andere tijdsindeling = Flexrooster
- Professionele ruimte = Doceren, coachen en sturen op resultaten
- Keuzevrijheid = De leerlingen zijn deels vrij in het kiezen van wat ze leren
- Anders leren = Coöperatief én gepersonaliseerd leren en zelfwerkzaamheid
- Vaardigheden docent = Kunnen coachen van leerlingen
- Begeleiding = Huis- en schoolwerk maken op school
- Reflectie = Feedback geven op het onderwijsproces van leerlingen
- Aanpak = Integratie van executieve vaardigheden

2.3 De rol van de docent

Zowel in Fase 1 als in Fase 2 van de invoering van het Flexmodel zijn alle genoemde componenten aanwezig. Maar er is een onderscheid in gradatie. Het Flexrooster is de essentiële start (Fase 1) voor het werken met het Flexmodel omdat dit de basis vormt voor de indeling van de schooldag.

De praktijk van de dagelijkse lessen en het effectief gebruikmaken van de geplande onderwijstijd stond centraal in de ontwikkeling en totstandkoming van het Flexmodel. Het

vergroten van de invloed op het leerproces van leerlingen door docenten was daarnaast een belangrijk uitgangspunt van het model. Voor een succesvolle invoering van het Flexmodel is het essentieel docenten de mogelijkheid te geven om hun professionele ruimte in te nemen en te stimuleren dat docenten samen een professionele leergemeenschap creëren. De focus op het vergroten van de vaardigheden van docenten in de breedste zin van het woord en het stimuleren van het vakmanschap is noodzakelijk om de mogelijkheden van het Flexmodel volledig te kunnen benutten.

Het Flexrooster geeft docenten de mogelijkheid voor differentiatie, maatwerk en sturing op resultaten door de rust van de dagindeling. Dit draagt positief bij aan het leerklimaat van de school.

Ruimte en verantwoordelijkheid durven geven aan leerlingen is een absolute meerwaarde gebleken binnen het Flexmodel. Leerlingen kunnen veel meer dan onderwijs consumeren binnen de les en belangrijk: leerlingen willen ook meer.

Vrije en gestimuleerde motivatie binnen het Flexmodel geeft een nieuwe impuls aan het onderwijsproces. In Fase 1 van het Flexmodel wordt de motivatie van de leerlingen gestimuleerd op basis van de keuze in Flexuren. In Fase 2 worden de keuzemogelijkheden voor de leerlingen uitgebreid en vergroot.

Een belangrijk effect van de invoering van het Flexmodel is het toegenomen welzijn van de docenten. De andere dagindeling wordt ervaren als positief en zorgt voor minder werkdruk.

Anita Pol Prato – Laurens Lyceum Rotterdam

Het boek Het Flexmodel VO bestellen?

Ga naar shop.bazalt.nl

Workshop of studiedag over dit onderwerp?

Neem contact met ons op via dienstverlening@bazalt.nl.

Wil je meer tips en gratis hoofdstukken ontvangen?

Meld je dan aan voor onze e-mailings: [aanmelden](#)

